

quam consequenter his quæ prædiximus intelligi debeat. Interrogemus namque quando ista dixerit Salvator noster, vel apud quem, vel cum quo loqueretur. Invenimus sine dubio quod ad Samaritanam mulierem loquens ista protulerit: ad eam quæ putabat quod in monte Garizim secundum Samaritanorum opinionem adorari oporteret Deum, dicens: Quoniam Deus Spiritus est. Quærebat enim ab eo Samaritana mulier, putans eum unum esse ex Judæis, utrum in Jerosolymis adorari oporteret Deum, aut in hoc monte: & ita dicebat: Patres nostri omnes in monte hoc adoraverunt: & vos dicitis quia Jerosolymis est locus ubi adorare oportet? Ad hæc ergo quæ opinabatur Samaritana, putans quod ex locorum corporalium prerogativa minus recte adoraretur Deus, aut à Judæis in Jerosolymis, aut à Samaritanis in monte Garizim: respondit Salvator recedendum esse à præsumptione corporalium locorum huic qui vult Deum sequi, & ita ait: Venit hora ut veri adoratores, neque in Jerosolymis neque in hoc monte adorent patrem. Deus Spiritus est, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Et vide quam consequenter veritatem spiritui fociat: ut ad distinctionem quidem corporum nominaret spiritum: ad distinctionem vero umbræ vel imaginis veritatem. Qui enim adorabant in Jerosolymis: umbræ vel imaginis cælestium deservientes, non veritati neque spiritui, adorabant Deum. Similiter autem & hi qui adorabant in monte Garizim.

Omni igitur sensu qui corporeum aliquid de Deo intelligi suggerit, prout potuimus, confutato: dicimus secundum veritatem quidem Deum incomprehensibilem esse atque inæstimabilem. Si quid enim illud est, quod sentire vel intelligere de Deo poterimus, multis longè modis cum meliorem esse ab eo quod sensimus necesse est credi.

RUFFINI AD ANASTASIUM
urbis Romæ Episcopum Apologia pro fide sua.

AUDIVI quosdam cum apud beatitudinem tuam controversas five de fide, five de aliis necio quibus questionibus commoverent, etiam mei nominis fecisse mentionem. Et tua quidem sanctitas velut ab ipsis incunabilis per Ecclesiasticæ traditionis regulas instituta, de absente sibi que bene & in fide & charitate Dei cognito, calumniantibus non accommodavit auditum. Ad me tamen quoniam appetitæ estimationis meæ fama pervenit: æquum putavi, ut quoniam ipse post triginta fere annos parentibus redditus sum, & durum satis atque inhumanum erat, si tam cito desererem eos quos tam tarde reviseram, simul & quia tam longi itineris labor fragiliorem me reddidit ad iterandos labores: literis meis satisfacerem beatitudini tuæ: non ut de sancta mente tua quæ velut quoddam Dei sacrarium aliquid iniquum non recipit, maculam suspicionis abstergerem: sed ut æmulis adversum me forte oblatrantibus, baculum quemdam tibi confessionis meæ quo abigerentur offerrem.

Quamvis igitur fides nostra persecutionis hæreticorum tempore cum in sancta Alexandrina Ecclesia degeremus in carceribus & in exiliis, quæ pro fide inferebantur probata sit: tamen & nunc si quis est qui vel tentare fidem nostram cupit, vel audire vel discere: sciat quod de Trinitate ita credimus quod unius naturæ sit, unius deitatis, unius ejusdemque virtutis atque substantiæ: nec inter Patrem & Filium & Spiritum sanctum sit proorsus ulla diversitas: nisi quod ille pater est, & hic filius, & ille spiritus sanctus. Trinitas, in personis subsistentibus, unitas in natura atque substantia. Filium quoque Dei in novissimis diebus natum esse confitemur ex Virgine & Spiritu sancto: carnem naturæ humanæ atque animam suscepisse, in qua passus est & sepultus & resurrexit à mortuis: in eadem ipsa carne resurgens, quæ deposita fuerat in sepulchro: cum qua carne simul atque anima post resurrectionem ascendit in cælos: unde & venturus expectatur ad iudicium, iudex vivorum ac mortuorum.

Sed & carnis nostræ resurrectionem fatemur integrè & perfectè futuram, huius ipsius carnis nostræ, in qua nunc vivimus, non ut quidam calumniantur alteram pro hac resurrectionem dicimus: sed hanc ipsam nullo omnino ejus membro amputato, vel aliqua corporis parte defecta: sed cui nihil omnino ex omni natura sua desit, nisi sola corruptio. Hoc enim promittit sanctus Apostolus, quod seminetur corpus in corruptione, & resurgat in incorruptione; & seminetur in infirmitate, surgat

in virtute; seminetur in ignominia, surgat in gloria, & seminetur corpus animale, resurgat corpus spirituale. Hæc nobis de resurrectione tradita sunt ab his à quibus sanctum baptismum in Aquileiensi Ecclesia consequuti sumus: quæ puto ipsa esse quæ etiam Apostolica sedes tradere & docere consuevit.

Dicimus quoque & iudicium futurum: in quo iudicio unusquisque recipiat propria corporis prout gessit, five bona, five mala. Quod si homines recepturi sunt pro operibus suis: quanto magis & diabolus qui omnibus existit causa peccati? De quo illud sentimus quod scriptum est in Evangelio: quia & ipse diabolus & omnes angeli ejus, cum his qui opera ejus faciunt, id est, qui criminantur fratres: cum ipso pariter æterni ignis hereditatem patientur. Si quis ergo negat diabolum æternis ignibus mancipandum: partem cum ipso æterni ignis accipiat, ut sentiat quod negavit.

Audio & de anima questiones esse commotas. De qua re utrum recipi debeat quæritio, aut abjici, vos probate. Si autem & de me quid sentiam quæritur: fateor me de hac questione apud quamplurimos tractatorum diversa legisse. Legi quosdam dicentes, quod pariter cum corpore per humani seminis traducem etiam anima diffundatur: & hi quibus id poterant assertionibus confirmabant. Quod puto inter Latinos Tertullianum sensisse vel Lactantium: fortassis & alios nonnullos. Alii asserunt quod formati in utero corporibus, Deus quotidie faciat animas & infundat: alii quod factas jam olim, id est, tunc cum omnia Deus creavit ex nihilo: nunc eas iudicio suo dispenset in corpore. Hoc sentit & Origenes & nonnulli alii Græcorum.

Ego vero cum hæc singula legerim, Deo teste dico, quia usque ad præsens certi vel definiti aliquid de hac questione non teneo, sed Deo relinquo scire quid sit in vero, & si cui ipse revelare dignabitur. Ego tamen hæc singula & legisse me non nego, & adhuc ignorare confiteor: præter hoc quod manifestè tradit Ecclesia, Deum esse animarum & corporum conditorem. Sane quia audio etiam inde esse disputatum, quod quædam Origenis rogatus à fratribus de Græco in Latinum transuli: puto quod omnes intelligant, hæc pro solivore culpari. Si enim aliquid est quod displiceat in autore: quare id ad interpretem detorquetur? sicut in Græcis habetur, rogatus sum ut Latinis ostenderem. Græcis sensibus, verba dedi Latina tantummodo.

Sive ergo in illis sensibus laus inest aliqua, non est mea: five culpa, similiter non est mea. Quinimo etiam illud adjecti, sicut in præfatuncula mea designavi, ut in quantum possem aliquanta deciderem: illa tamen quæ mihi in suspicionem veniebant, quod non ab ipso Origene ita dicta, sed ab aliis viderentur inserta, propter hoc quod de eisdem rebus in aliis locis ejusdem auctoris catholice dictum legeram.

Nemo ergo mihi ex hoc quæso te sancte ac venerabilis & beate pater conflet invidiam: nemo factionibus utatur & calumniis: quod in Ecclesia Dei fieri non licet. Ubi enim simplicitas tuta erit & innocentia, si hic non erit? Origenis ego neque defensor, neque assertor sum, neque primus interpretes. Alii ante me hoc idem opus fecerunt, feci & ego postremus rogatus à fratribus. Si juberetur ne fiat, iussio observari debet in posterum. Si culpantur, qui ante iussionem fecerunt: culpa à primis incipiat. Ego enim præter hanc fidem quam supra exposui, id est, quam Romana Ecclesia & Alexandrina & Aquileiensi nostra tenet, quæque Jerosolymis prædicatur, aliam nec habui unquam in isto homine, nec habeo nec habebō. Et si quis aliter credit quilibet ille est, anathema sit. Reddunt autem in die iudicii rationem, hi qui offensivula & dissensiones & scandala fratibus propter invidiam solam generant & livorem.

ANASTASII ROMANI EPISCOPI
ad Jerosolymorum Episcopum
de Ruffino sententia.

PROBATE quidem affectionis est hoc, ut laudabiliter de sacerdote sacerdos loquaris. Pro tanto igitur præconio, quod in merita mea effusissime contulisti: et amoris tuo gratias ago, ita splendorem tuæ sanctitatis & eas quas in Domino habes virtutes, subinde quodammodo parvitas nostræ

favorabilis sermo prosequitur: tam eminenter vir omnium præstantissime, laudum tuarum fulgore nitore conspicuus: ut par esse meritis sermo non possit. Porro autem tanto titulorum tuorum rapior incitamento, ut etiam quod impetare nequeo, audere non desinam. Jam hoc de laudibus est tuis: quod me tantum de cælestis animi istius serenitate laudasti. Tui enim Episcopatus ordo, perspicuus per diversum orbem velut radians, etiam ad nos splendoris sui detulit claritatem. In me quippe totum amicitie tribuis, examini nihil relinquis. Aut si iure me laudas: tu quoque similiter relaudandus non es? Obsecro igitur ob utrumque ut memetipsum laudare jam desinas. Duplex enim causa me hoc poscere constringit, ne confacerdotis tui sensibus aut dolore falsa laus ingerat, aut pudorem vera succendat.

Sed ad causam revertar. Ruffinus de quo me consulere dignatus es: conscientia suæ habet arbitrum divinam maiestatem: apud quam se integro devotionis officio ipse viderit, qualiter debeat approbare. Origenes autem cujus in nostram linguam composita derivavit, ante quis fuerit, in quæ processerit verba, nostrum propositum nescivit.

Quod vero sit animi mei studium, cum tua paulisper hoc conferam sanctitate. Hoc igitur mente concepi: quod qui urbis nostræ populis de translata Origenis lectione patefecit: quendam puris mentibus velut nebulam excitans injectam, fidem Apostolorum majorum traditione firmatam, velut de viis anfractibus illum voluisse dissolvere. Dicere hoc loco libet quid agat in Romanam linguam ista translatio. Approbo si accusat auctorem, & execrandum factum populis prodit: ut iustus tandem odiis teneatur, quem jam dudum fama constrinxerat. Si vero interpretes tantorum malorum erroribus confensum præstat, & legenda impia dogmata prodit in populos: nihil aliud sui opera laboris extruxit: nisi ut proprie veluti mentis arbitrio, hanc quæ sola & que prima apud catholicos Christianos vera fides, jam ab Apostolis exinde usque ad tempus præsens tenetur, inopinatè titulo assertionis everteret.

Abiit hæc ab Ecclesia Romana nequaquam catholica disciplina. Nunquam profecto eveniet, ut aliqua hoc admittamus ratione, quod iure meritoque damnamus. Quapropter in toto orbe Christi Dei nostri diffusa providentia, probare dignabitur, accipere nos omnino non posse, quæ Ecclesiam maculent, probatos mores evertant, aures circumstantium vulnerent, iurgia, iras, dissensionisque disponant.

Quare nosce qualem Epistolam ad fratrem & coepiscopum nostrum Venerium diligentiori cura perscriptam parvitas nostra transmissit: sibi que hanc conscientiam fecerim, quod non superflua laborem formidine, neque vano timore solliciter: mihi certe cura non deerit Evangelii fidem circa meos custodire populos: partesque populi mei per queque spatia diversa terrarum diffusas, quantum possum literis convenire, ne qua prophane interpretationis origo subrepat: quæ devotas mentes immissa sui caligine labefactare conetur. Illud quoque quod evenisse gaudeo, tacere non potui: beatissimorum principum manasse responsa, quibus unusquisque Deo serviens, ab Origenis lectione revocatur: damnandumque sententia principum, quem lectio rerum prophana prodiderit. Hactenus sententiæ meæ forma processerit.

Quod te vero vulgi de Ruffino querela sollicitat, ut quosdam malis suspicionibus persequaris: hanc etiam opinionem constringam divinæ lectionis exemplo, sicut scriptum est: Non sicut videt homo, ita & Deus. Nam Deus videt in corde, homo in facie. Itaque frater charissime omni suspitione seposita, Ruffinum scito, quod propria mente Origenis dicta in Latinum transulit ac probavit: nec dissimilis ab eo est, qui alienis vitiiis præstat assensum. Illud tamen te scire cupio, ita haberi à nostris partibus alienum: ut quid agat, ubi sit, nec scire cupiamus, Ipse denique viderit, ubi possit absolvi.

RUFFINI AQUILEIENSIS IN DIVUM
Hieronymum Invectivarum Liber primus.

PERLEGI scripta tua, Aproniane charissime, quæ ab amico & fratre bono de Oriente ad virum nobilissimum Pammachium missa transmisiisti ad me: recordatus sum sermonis prophetici qui ait: *Filii hominum dentes eorum arma & sagitta, & lingua eorum machæra acuta.* Verum ad hæc vulnera que infliguntur ex lingua inter homines, meo Tom. V.

dicus pene nullus est. Et ideo converti me ad Jesum cælestem medicum, qui mihi antidotum potentissimum dedit de Evangelii sui pixide prolatum, quod vim doloris spem futuri apud se iusti examinis solaretur. Potio ergo ipsa quem temperavit Jesus, hæc erant verba: *Beati, inquit, estis cum vos persecuti fuerint homines, & dixerint adversum vos omne malum mentientes. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in cælis. Sic enim persecuti sunt & Prophetæ qui erant ante vos.* Et ego quidem quantum in me est hoc medicamento contentus, de reliquo filere decreveram, dicens apud me ipsum: *Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt: quanto magis nos, licet indignos, domesticos ejus?* Et si illi dictum est: *quia seductor est & seducit turbas:* ego cur indignus si audiam me hereticum dici: & pro ingenii tarditate, vel potius cæcitate talpam nominari? Et cum Dominus meus imo omnium Deus Christus dictus sit *homo vorax, & vini potator, amicus publicanorum & peccatorum:* ego cur indignus si audiam homo carnalis & in deliciis degens.

Verum quoniam respondendi mihi vel ex parte iusta quædam necessitas videtur imponere: eo quod dicatur multos offendi de his quæ ab eo scripta sunt: nisi quid sit in causa pandatur: compellor contra votum meum & propositum respondere, ne forte reticendo videar crimen agnoscere, quamvis Christiano cætera crimina silendo depellere, exemplo Domini gloriosum sit: sed tamen hoc in fide si fiat, maximum scandalum generat.

Quia ergo in initiis huius invectionis suæ promittit se omnesurum personas: & rebus tantum & criminibus responsurum: utrumque autem falsum est, nam cui respondeat crimini quod nullus ostendit? Quomodo autem omittit personas cum interpretem librorum toto invectionis suæ textu indefinenter inculet & laceret: Nos omnia omni ironia & *κακῶς* tergiversatione, quæ Deo execrabilis est, licet incomptis verbis & oratione incomposita respondebimus: veniam imperitiæ nostræ à legentibus concedendam, non immerito præsumentes: quia non alios accusamus, sed nosmetipsos à maledictis purgare contendimus. Et ideo studemus: ut non tantum in nobis sermo quantum veritas luceat.

Sed priusquam incipiam purgare cætera, illud cum antè omnia verè dixisse confiteor: quod ait se non reddere maledictum pro maledicto: hoc satis verum est: non enim pro maledictis, sed pro benedictis & laudibus convicia & maledicta restituit. Neque, ut ait, verberanti dexteram maxillam offert alteram: sed palpani & leviganti maxillam, & morsum improvvisi dentis inhigit. Cum enim nos in eo eloquentiam ac studium laudaverimus (interpretando duntaxat ex Græcis) & fidei ejus nusquam derogaverimus: ille utrumque in nobis damnat: & ideo veniam etiam ipse nobis concedat, si forte aliquid, aut asperius, aut incomptius dicimus: quia imperitum hominem ad respondendum lacepsit, quem sciret non posse per multam dicendi artem & eloquentiam copiam id agere: ut is quem læsum vellet ac vulneratum, nec vulneratum videatur esse nec læsus.

Hoc ergo eloquentiæ genus ab ipso requiratur, qui ad culpandum seu vituperandum levi rumusculo commotus, velut quis censor accurrit. Qui vero objectas depellere à se maculas cupit, necessitate sibi responsionis imposita, non quam eleganter & ornate: sed quam vere respondeat cogitabit. Et quoniam inter principia ipsa ait, quasi sine me hæretici esse non possint: primo hoc nobis ostendendum est, quod nec cum ipso nec sine ipso hæretici sumus: ut cum de nobis consulerit quid simus, tunc demum nec de aliorum quidem dictis ad nos retorqueri possit infamia.

Ego, sicut & ipse & omnes norunt, antè annos fere triginta in monasterio jam positus, per gratiam baptismi regeneratus, signaculum fidei consecutus sum per sanctos viros Chromatium, Jovinum, & Eusebium, opinatissimos & probatissimos in Ecclesia Dei Episcopos: quorum alter tunc presbyter beate memoriæ Valeriani, alter archidiaconus, cam fidem. alius diaconus simulque pater mihi & doctor symboli ac fidei fuit. Illi ergo sic mihi tradiderunt, & sic teneo, quod Pater & Filius & Spiritus sanctus unius deitatis sint; unius substantiæ, coætærna, inseparabilis, incorporea, invisibilis, incomprehensibilis Trinitas: & sibi soli, ut est, ad perfectum nota: quia nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius. Et Spiritus sanctus est qui scrutatur etiam alta Dei: & ideo caret omni visibilitate corporea: sed intellectuali illo deitatis oculo videt Patrem Filium & Spiritum R ij

His abne possunt scelerati & hypocritæ.

Hieronymum arguit falsitatis & hypocritæ.

Simulare laudes hæreticorum sunt maledicta Catholico, quod Ruffinus ignorat.

Non levis est rumusculus circi fidem.

Ruffinus ubi baptizatus & a quo fuit eductus Catholico, cam fidem.

Fidei constantiæ, coætærna, inseparabilis, incorporea, invisibilis, incomprehensibilis Trinitas: & sibi soli, ut est, ad perfectum nota: quia nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius. Et Spiritus sanctus est qui scrutatur etiam alta Dei: & ideo caret omni visibilitate corporea: sed intellectuali illo deitatis oculo videt Patrem Filium & Spiritum R ij